

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Інститут економіки та менеджменту
Кафедра економіки та безпеки підприємства

**Любов Ліпич,
Тетяна Сак**

**КОМПЛЕКСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

Методичні рекомендації до виконання курсової роботи

Луцьк
2014

УДК 651.928

ББК 65.291.9-983

Л 45

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол №4 від_12.2014 р.)

Рецензенти:

Божидарнік Т.В. д.е.н., професор, декан факультету бізнесу, Луцький національний технічний університет

Грудзевич І.Т. – к.е.н., доцент, зав.кафедри фінансів та кредиту, СНУ імені Лесі Українки

Ліпич Л.Г.

Л-44 Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки : методичні рекомендації до виконання курсової роботи / Любов Григорівна Ліпич, Тетяна Василівна Сак. – Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2014. – 30 с.

Методична розробка містить основні вимоги до виконання курсової роботи з дисципліни «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки», її структури та технічного оформлення, рекомендації щодо вибору теми, порядку захисту курсової роботи.

Рекомендовано студентам 5 курсу галузі знань 1801 «Специфічні категорії», спеціальності 8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою» освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

УДК 651.928
ББК 65.291.9-983

© Ліпич Л. Г., 2014

© Сак Т. В., 2014

©Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2014

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Мета і завдання курсової роботи.....	5
2. Вимоги до написання курсової роботи.....	5
3. Основні етапи виконання курсової роботи.....	6
4. Вибір і затвердження теми курсової роботи.....	6
5. Структура та зміст курсової роботи.....	7
6. Методичні вказівки щодо виконання окремих розділів курсової роботи.....	7
7. Вимоги до оформлення курсової роботи.....	11
8. Захист та критерії оцінювання курсової роботи.....	16
ДОДАТКИ.....	18

ВСТУП

Одне з важливих завдань підготовки магістрів спеціальності 8.18010014 – управління фінансово-економічною безпекою – сприяння формування у студентів глибоких теоретичних знань і первинних навичок аналізу практичних проблем управління фінансово-економічною безпекою, пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Одним з таких засобів підготовки є виконання курсової роботи.

Курсова робота стимулює розвиток творчого мислення, дозволяє систематизувати та поглибити отримані знання, є одним із напрямів підвищення ефективності вивчення фахових дисциплін. Курсова робота є одним із видів індивідуальної роботи студентів, рівень підготовки якої свідчить про ступінь засвоєння ними здобутих знань.

Метою курсової роботи з дисципліни «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки» є узагальнення, поглиблення і закріплення спеціальних знань студентів у сфері управління фінансово-економічною безпекою, розвиток навичок здійснення аналітичної роботи, самостійного дослідження теоретичних і прикладних аспектів з певної теми, творчого використання літературних джерел і узагальнення практичного матеріалу та логічного викладення інформації.

У курсовій роботі необхідно відобразити вміння правильно використовувати теоретичні положення менеджменту та економічної і фінансової науки, вміння користуватися науковим апаратом, як загальноприйнятою економічною, так і спеціальною термінологією, висловлювати свою думку з питань, що розглядаються; вміти зробити науково обґрунтовані висновки й конкретні пропозиції з вирішення виявлених під час аналізу проблематики управління фінансово-економічною безпекою та удосконалення існуючих фінансово-управлінських і організаційно-економічних механізмів.

Виконання курсової роботи за умови вибору відповідної теми, може бути додатковою можливістю якісно опрацювати окремі аспекти майбутньої магістерської роботи, винести на попередній розгляд та перевірити ті положення, що при послідуєчій розробці стануть основою її наукової новизни, пропозицій і рекомендацій.

1. Мета і завдання курсової роботи

Мета курсової роботи – систематизувати, закріпити та розширити теоретичні знання з економічних дисциплін, поєднати їх з практичними навичками, ознайомитися з методами, напрацьованими іншими дослідниками, а також науково обґрунтувати результати власних досліджень.

Завдання курсової роботи:

- глибоке і творче вивчення однієї із конкретних проблем управління фінансово-економічної безпеки в теоретичному та прикладному аспектах;
- формування у студентів вмінь самостійно працювати з навчально-методичною, науковою та іншою літературою;
- пошук та систематизація необхідної теоретичної та практичної інформації;
- набуття практичних навичок аналізу рівня фінансово-економічної безпеки;
- оволодіння методами наукового дослідження.

2. Вимоги до написання курсової роботи

Курсова робота повинна відповідати таким вимогам:

- тема курсової роботи, що обирається студентом, повинна бути максимально наближена до реальних умов діяльності підприємства та відображати стан розвитку економіки країни;
- носити комплексний характер, тобто при її виконанні повинні розглядатися управлінські, економічні, соціальні та інші аспекти об'єкту дослідження;
- містити елементи самостійного дослідження теоретичних та практичних аспектів проблеми;
- мати творчий характер, відображати досягнення зарубіжної науки та передовий вітчизняний досвід;
- мати високий рівень обґрунтування пропозицій і висновків, що забезпечується використанням статистичної інформації, фінансової звітності досліджуваного підприємства, коректністю вибору методології та методів дослідження;
- містити конкретні пропозиції щодо поліпшення функціонування об'єкта дослідження; водночас бажано, щоб робота містила пропозиції, які важливі для галузі чи національного господарства у цілому;
- містити елементи нового при формуванні завдань, методів їх вирішення, методів аналізу ситуації, яка склалася.

Основні критерії виконання курсової роботи стосуються:

- *теоретичного рівня роботи* – глибокого аналізу проблеми, що вивчається, використовуючи при цьому різні концептуальні підходи і наукові знання;
- *дослідницького характеру* – аналіз та систематизація різних думок і підходів, формування власного погляду на проблему.
- *граматності оформлення* – у роботі не повинно бути граматичних і стилістичних помилок згідно вимог технічного оформлення курсової роботи.

3. Основні етапи виконання курсової роботи

Виконання курсової роботи передбачає дотримання такої послідовності робіт:

1. Вибір та затвердження теми.
2. Обробка літературних джерел, вивчення теоретичних і практичних матеріалів з обраної теми.
3. Розробка плану курсової роботи.
4. Проведення досліджень та написання курсової роботи.
5. Оформлення курсової роботи.
6. Здача курсової роботи науковому керівнику для перевірки.
7. Рецензування курсової роботи.
8. захист курсової роботи.

4. Вибір і затвердження теми курсової роботи

Тема курсової роботи має відображати основну ідею, завдання, положення, які необхідно дослідити. Критерієм вибору теми дослідження є її актуальність щодо сучасних тенденцій розвитку науки і практики у сфері економічної безпеки досліджуваного підприємства.

У назві теми зазначається об'єкт (підприємство / організація / державна установа), за матеріалами якого виконувалася робота. Назва теми повинна бути чіткою, лаконічною та містити однозначне тлумачення.

Орієнтовний перелік тем курсових робіт наведено в додатку А.

Студенту надається право самостійного вибору теми, але, при необхідності, він може отримати кваліфіковану консультацію у наукового керівника.

Забороняється виконання курсових робіт за однаковою темою на базі даних одного й того ж підприємства.

При виборі теми слід враховувати її актуальність для підприємств (організацій) з використанням статистичної та іншої інформації, на базі яких

буде виконуватись курсова робота, можливість отримання й опрацювання відповідного фактичного матеріалу.

Вибір теми повинен бути усвідомленим і виваженим, обумовлений врахуванням індивідуальних здібностей та інтересів студента, або логічним продовженням попередніх наукових досліджень: рефератів, доповідей на наукових конференціях тощо.

Закріплення теми курсової роботи, вибір наукового керівника затверджується рішенням кафедри економіки та безпеки підприємства.

5. Структура та зміст курсової роботи

Курсова робота складається із:

- титульної сторінки;
- змісту;
- вступу;
- основної частини (теоретичного аналітичного та проектно-рекомендаційного розділів);
- висновків;
- списку використаних джерел;
- додатків.

6. Методичні вказівки щодо виконання окремих розділів курсової роботи

Титульний лист є першою сторінкою курсової роботи і оформлюється відповідно до вимог стандарту та вимог вищого навчального закладу. Зразок титульного листа наведений в додатку Б.

Зміст курсової роботи визначається її темою і відображається в плані, що затверджується науковим керівником, розміщується безпосередньо після титульної сторінки. Він містить найменування та номери початкових сторінок вступу, усіх розділів і підрозділів, висновків, списку використаних джерел; додатків. Приклад оформленого змісту наведений в додатку В.

У **вступі** курсової роботи зазначаються:

- проблема, що потребує вирішення, ступінь її дослідження;
- обґрунтовується актуальність обраної теми, мета і завдання досліджень;
- формулюється об'єкт і предмет досліджень, практична значущість, методи наукових досліджень.

Обсяг вступу, як правило, не повинен перевищувати **2-3 сторінки**.

Актуальність теми подається у вигляді критичного аналізу та напрямів розв'язання проблеми, обґрунтування необхідності досліджень для підприємств, організацій та установ.

Мета та завдання роботи повинні бути чітко сформульованими та відображати тематику дослідження.

Об'єкт дослідження курсової роботи – це процес або явище, що створює проблемну ситуацію і обрані для вивчення.

Предметом дослідження курсової роботи є соціально-економічні закономірності функціонування та розвитку об'єкта, різноманітні його якості, властивості тощо. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта.

Об'єкт і предмет як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Методи досліджень – спосіб набуття достовірних наукових знань, умінь та практичних навичок у різних сферах діяльності.

Практична значущість повинна містити результати самостійно проведених досліджень, що можуть бути впроваджені в діяльність підприємств, установ, організацій.

Основна частина курсової роботи складається з розділів і підрозділів, які мають бути взаємопов'язані, а матеріал – викладеним послідовно та логічно із критичним аналізом теоретичних положень статистичних даних, інформації різноманітного характеру.

У *першому розділі (теоретичному)* розглядаються теоретичні аспекти досліджуваної проблеми, аналітичний огляд літературних джерел з предмета дослідження, критично аналізуються різні погляди, здійснюється їх класифікація, обґрунтовуються основні фактори впливу на стан і розвиток досліджуваного об'єкта тощо. Теоретичне обґрунтування, суть, значення, класифікаційні характеристики, історія та тенденції розвитку предмета дослідження, методичні підходи повинні мати елементи полемічності, розкривати власну позицію щодо предмета дослідження, що створює передумови для проведення у наступному розділі власних прикладних досліджень.

Обов'язково повинні бути посилання на використані джерела.

Обсяг першого розділу – не більше 35 % загального обсягу курсової роботи. Він має містити 3-4 параграфи.

У *другому розділі (аналітичному)* **«Аналізування фінансово-економічної безпеки»** студент, використовуючи фактичний матеріал і зібрану інформацію аналізує та розкриває зміст питань, що підлягають вивченню на прикладі конкретного підприємства, установи, організації.

Другий розділ курсової роботи має містити наступні підрозділи:

2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства:

- характеристика підприємства, його виробничо-господарської діяльності (історична довідка, організаційно-правова форма, вид економічної діяльності, місце знаходження тощо);
- опис продукції (робіт, послуг);
- дослідження організаційної структури управління підприємством;
- інформація щодо основних споживачів, постачальників, конкурентів;
- аналіз основних техніко-економічних показників.

2.2. Аналіз системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства:

- дослідити структуру управління фінансово-економічною безпекою, яка існує на підприємстві (підрозділи, які вирішують питання економічної безпеки на підприємстві, при наявності – функції, завдання та місце служби безпеки);
- охарактеризувати механізм управління системою забезпечення фінансово- економічної безпеки підприємства;
- описати зміст робіт щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, а також розподіл повноважень і відповідальності між структурними підрозділами в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;
- вказати на переваги та недоліки існуючої системи управління.

2.3. Оцінка стану фінансово-економічної безпеки підприємства

- здійснити комплексну оцінку стану фінансово-економічної безпеки підприємства за усіма складовими безпеки (рекомендовано використовувати метод стандартизації показників). Орієнтовний перелік показників наведений в додатку Г;
- проаналізувати негативні чинники, що впливають на фінансово-економічну безпеку підприємства, та визначити основні загрози та ризики.

Особливого значення набуває правильне узагальнення накопиченого фактичного матеріалу, групування й обробка даних, що є основою кваліфікованого аналізу, обґрунтування пропозицій.

Аналіз виконують за матеріалами динаміки статистичних даних або показників господарсько-фінансової діяльності не менш ніж за 3 роки.

Розділ має бути максимально насиченим фактичною інформацією (таблиці, графіки, діаграми, схеми), що відображають відповідні результати діяльності обраного об'єкту дослідження.

Рекомендований обсяг другого розділу – 40-45 % загального обсягу курсової роботи.

Третій розділ (проектно-рекомендаційний) **«Проектування комплексного забезпечення фінансово-економічної безпеки»** повинен містити заходи з вдосконалення управління комплексною системою забезпечення фінансово-економічної безпеки досліджуваного підприємства (установи, організації).

В даному розділі необхідно:

- розробити структуру служби економічної безпеки підприємства (при наявності визначити напрямки її удосконалення);
- описати основні функції та задачі, які будуть вирішувати кожний підрозділ у комплексній системі забезпечення економічної безпеки діяльності підприємства.

Студент повинен обґрунтувати свої пропозиції, переконливо аргументуючи їх.

Рекомендований обсяг третього розділу – 20-25 % загального обсягу курсової роботи.

У **висновках** курсової роботи рекомендується підвести підсумки проведеного дослідження, викласти основні практичні результати, що одержано, рекомендації щодо їх практичного використання.

Формулювання висновків повинно базуватися на матеріалах основної частини роботи відповідно до поставлених завдань.

Обсяг висновків, як правило, складає 3-4 сторінки.

Список використаних джерел включає джерела, на які у тексті є посилання, а також ті, які використано при викладі конкретних положень. Список складається із законодавчих актів, нормативних матеріалів, вітчизняної та зарубіжної наукової, навчально-методичної та спеціальної літератури, фахових видань, інформаційних ресурсів Інтернету.

У **додатках** наводяться допоміжні матеріали: копії документів, витяги із законодавчо-нормативних документів, звіти, інструкції, положення, правила, результати соціологічних та маркетингових досліджень, громіздкі таблиці, рисунки тощо.

Рекомендований обсяг курсової роботи – 50-60 сторінок. До цього обсягу не включають список використаних джерел та додатки. Список використаної літератури – не менше 30 джерел.

Вимоги до оформлення курсової роботи

Загальні положення щодо оформлення курсової роботи

Оформлення курсової роботи має відповідати загальним вимогам до наукових робіт згідно з державним стандартом ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки та техніки. Структура і правила оформлення».

Обов'язковою вимогою до курсової роботи є написання її державною мовою, за винятком списку використаної літератури, де використане джерело записується мовою видання. Цитати з цих джерел наводяться в тексті виключно українською мовою.

Текст курсової роботи набирають на комп'ютері через 1,5 міжрядкові інтервали (29-30 рядків на сторінці), друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм); шрифт текстового редактора – Word Times New Roman, розмір 14 мм. Поля: зліва – не менше 25 мм, справа – не менше 10 мм, зверху і знизу – не менше 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою.

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки).

Заголовки підрозділів друкуються малими літерами (крім першої великої) з абзацу. В кінці заголовка крапки не ставлять.

Нумерація розділів та підрозділів

Кожен розділ починається з нового аркуша. Тексту кожного розділу передують його назва (заголовок), написана прописними літерами. Перед назвою розділів арабськими цифрами проставляється порядковий номер розділу. Назви підрозділів пишуться як основний текст (Times New Roman, розмір 14пт). Після назви розділу йде назва підрозділу, номер якого складається з двох цифр. Перша цифра – означає номер розділу, друга цифра – це наскрізна нумерація підрозділів в межах розділу. Між розділом і підрозділом необхідно зробити пропуск в два інтервали, а між підрозділом і основним текстом пропуск не робиться. Назва розділу орієнтується по центру, без абзацу. Назва підрозділу орієнтується як основний текст, з абзацу.

Наприклад:

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та особливості стратегічного планування фінансово-економічної безпеки підприємства

Стратегічне планування є засобом реалізації стратегії фінансово-економічної безпеки з урахуванням взаємозв'язку внутрішнього середовища підприємства із зовнішнім та адаптації до їхніх змін для досягнення мети підприємства та захисту його від впливу загроз, ризиків і досягнення нормального та безпечного функціонування.

Порядок посилань на літературні джерела

Під час роботи з різними джерелами науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст у курсовій роботі, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором. Посилання в тексті на джерела наводять у квадратних дужках із зазначенням джерела та сторінки. Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга – номеру сторінки (наприклад, [32, с. 85]).

Посилання може бути на джерело в цілому або на джерело із зазначенням конкретної сторінки. Цифри у квадратних дужках відповідають порядковому номеру джерела у списку використаних джерел.

Оформлення ілюстрацій, таблиць, формул, списку використаних джерел, додатків

Ілюстрації

До ілюстрацій належать креслення, рисунки, схеми, графіки, діаграми.

Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. За потреби ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (текст під рисунком). Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) слід наводити в роботі безпосередньо після тексту за першою згадкою або на наступній сторінці.

Ілюстрації позначають словом "Рис." і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій в додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між ними ставиться крапка.

Номер рисунка, його назва і пояснювальні підписи розміщуються послідовно під ним.

Наприклад:

Схематично систему економічної безпеки підприємства подано на рис. 1.2.

Рис.1.2. Система економічної безпеки підприємства

Таблиці

У таблицях наводяться цифрові дані. У самій таблиці інформацію слід подавати: шрифт – Times New Roman, розмір 12пт, через один інтервал. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назва і слово “Таблиця” починаються з великої літери.

Слово “Таблиця” друкують праворуч курсивом. Заголовки колонок повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з малих, якщо вони становлять одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони самостійні. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між ними ставиться крапка.

Таблицю розміщують після першого згадування у тексті. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на іншу сторінку. В такому разі зазначають: Продовження табл.

На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово “таблиця” в тексті пишуть скорочено – табл. У повторних посиланнях на таблиці треба вказувати – див. табл.

Наприклад:

Розрахунок рівня фінансової безпеки підприємства рейтинговим методом наведений у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Визначення рівня фінансової безпеки підприємства рейтинговим методом

Показники	Рейтинг показників, %	Фактичне значення показника	Клас	Бали
1. Коефіцієнт автономії	25	-0,3	3	75
2. Коефіцієнт оборотності запасів	15	14,13	1	15
3. Коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком	25	-0,085	3	75
4. Коефіцієнт фінансового ризику	15	-3,38	1	15
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	20	0,97	2	40
Разом	100			220

Формули

Формули і рівняння треба виділяти з тексту вільними рядками (вище і нижче від кожної формули потрібно залишити пробіл). Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба наводити безпосередньо під формулою у послідовності, наведеній у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова “де” без двокрапки.

Формули (якщо їх більше ніж одна) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули у круглих дужках.

Наприклад:

Узагальнений інтегральний індикатор економічної безпеки держави розраховується за формулою:

$$I = \sum_j b_j \cdot I_j, \quad (1.1)$$

де I – інтегральний індикатор економічної безпеки України;

b_j – вагові коефіцієнти j -ї складової системи економічної безпеки;

I_j – часткові індикатори безпеки j -ї складової економічної безпеки.

Список використаних джерел

Наукове дослідження завершується списком використаних джерел. Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Приклади оформлення пунктів списку використаних джерел наведені в додатку Д.

Джерела розміщують в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Крім того є певний порядок розташування літературних джерел:

- Конституція України.
- Закони України.
- Укази Президента України.
- Постанови Верховної Ради України.
- Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України.
- Інша література, що подається за абеткою.

Додатки

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на прикінцевих її сторінках, зазначаючи їх у порядку посилань у тексті. Починаються додатки з сторінки, де посередині друкується слово «Додатки».

Кожний додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично щодо тексту сторінки.

Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки (окрім літер Г, Є, З, І, Ї, И, О, Ч, Ђ), наприклад: Додаток А, Додаток Б і т. д.

Ілюстрації, таблиці і формули нумеруються в межах кожного додатка. Наприклад: Рис. Д. 1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д.

Зміст кожного додатка, може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. Якщо зміст додатка не вміщується на одну сторінку, то на наступній сторінці у верхньому правому куті зазначається «Продовження додатку...».

8. Захист та критерії оцінювання курсової роботи

Виконану і відповідно оформлену курсову роботу студент подає на кафедру економіки та безпеки підприємства відповідно до графіка навчального плану. Курсову роботу перевіряє науковий керівник, який допускає роботу до захисту. Студент повинен отримати на курсову роботу письмовий відгук наукового керівника.

Захист курсової роботи відбувається при екзаменаційній комісії, склад якої затверджується у встановленому порядку. Студент готує для виступу доповідь. Під час захисту студент доповідає і демонструє основні положення результатів дослідження, відповідає на запитання членів екзаменаційної комісії.

Після доповіді студент відповідає на запитання викладачів. Під час захисту оцінюються: якість виконаної студентом курсової роботи, рівень знань і набутих навичок за темою, вміння аналізувати практичну діяльність, логічно та аргументовано викладати думки, відповідати на запитання, обґрунтовувати власну думку. Отримана студентом підсумкова оцінка у балах з використанням Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) визначається наступними критеріями:

«Відмінно» (A) – курсова робота є бездоганною: містить елементи новизни, має практичне значення, індивідуальне завдання виконано повністю, доповідь логічна і коротка, проголошена вільно, зі знанням справи, відзив і рецензія позитивні, оформлена на високому рівні, відповіді на запитання членів комісії правильні і стислі.

«Добре» (B, C) – тема роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки неprincipового характеру: в теоретичній частині поверхово зроблений аналіз літературних джерел, недостатньо використані інформаційні матеріали, мають місце окремі зауваження, доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання членів комісії в основному правильні, оформлення роботи в межах вимог.

«Задовільно» (D, E) – тема курсової роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру: нечітко сформульована мета роботи, теоретичний розділ має виражений компілятивний характер, наукова полеміка відсутня, в аналітичній частині є надлишок елементів описовості, добір інформаційних матеріалів не завжди обґрунтований, заходи і пропозиції, що містяться в третьому розділі, обґрунтовані непереконливо, рецензія містять окремі зауваження, не всі відповіді на запитання членів комісії правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення роботи.

«Незадовільно» (F_x, F) – нечітко сформульована мета курсової роботи, розділи непов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел. Аналіз виконаний поверхово, переважає описовість на

шкоду системності і глибині. Пропоновані заходи випадкові, з аналізу не випливають, економічне обґрунтування неповне. Оформлення роботи не відповідає належному рівню. Відповіді на запитання членів комісії неточні або неповні.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Кількість балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
75 - 81	C	
67 -74	D	Задовільно
60 - 66	E	
1 – 59	Fx	Незадовільно

ДОДАТКИ

Додаток А

Тематика курсових робіт з дисципліни “Комплексне забезпечення фінансово-економічною безпекою”

1. Система управління комплексним забезпеченням економічної безпеки підприємства.
2. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи економічної безпеки підприємства.
3. Організаційно-правове забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства.
4. Механізм управління системою фінансово-економічною безпеки підприємства.
5. Управління системою корпоративної безпеки підприємства.
6. Механізми взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки з правоохоронними органами.
7. Захист комерційної таємниці як складова фінансово-економічної безпеки підприємства.
8. Інноваційне забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.
9. Напрями протидії недобросовісній конкуренції в системі економічної безпеки підприємства.
10. Механізми протидії зовнішнім загрозам економічній безпеці підприємства.
11. Механізми протидії внутрішнім загрозам економічній безпеці підприємства.
12. Управління системою забезпечення кадрової безпеки підприємства.
13. Промислове шпигунство в системі загроз економічній безпеці підприємства.
14. Системи забезпечення надійності персоналу суб'єктів господарської діяльності.
15. Ризики в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання.
16. Управління системою забезпечення техніко-технологічної безпеки підприємства.
17. Управління майновою безпекою підприємств.
18. Механізми протидії протиправним поглинанням та захопленням підприємств як складові системи економічної безпеки підприємства.
19. Стратегічне управління системою забезпечення економічної безпеки підприємства.

20. Стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
21. Стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки експортної діяльності підприємства.
22. Стратегічне планування фінансово-економічної безпеки підприємства.
23. Управління системою забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства.
24. Управління системою забезпечення інтерфейсної безпеки підприємства.
25. Економічна безпека інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.
26. Конкурентна розвідка як елемент комплексної системи фінансово-економічної безпеки підприємства.
27. Управління системою протидії тероризму як складової економічної безпеки підприємства
28. Попередження терористичних актів як складова економічної безпеки підприємства.
29. Управління системою забезпечення інформаційної безпеки підприємства.
30. Стратегії забезпечення безпеки зовнішньої діяльності підприємства.
31. Використання інформаційних технологій при забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємств.
32. Комплексна система забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
33. Управління системою забезпечення ринкової безпеки підприємства
34. Система економічної безпеки підприємства в умовах кризи.
35. Управління системою забезпечення особистої безпеки керівників та персоналу підприємства.
36. Консалтинг в умовах забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
37. Контролінг в системі управління фінансово-економічною безпекою підприємства.
38. Використання інноваційного потенціалу в умовах забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
39. Напрями забезпечення охоронної діяльності суб'єктів господарювання.
40. Вплив корпоративних конфліктів на стан економічної безпеки підприємства.

Додаток Б

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Інститут економіки та менеджменту

Кафедра економіки та безпеки підприємства

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни

«Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки»

на тему:

**СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

Виконав: студент спеціальності
8.18010014 «Управління
фінансово-економічною
безпекою» групи УФЕБ-56м
Ковальчук А.В.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Сак Т.В.

Луцьк – 2015

Додаток В

Приклад змісту курсової роботи

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	5
1.1. Сутність та особливості стратегічного управління фінансово- економічною безпекою підприємства	5
1.2. Методологія стратегічного управління фінансово-економічною безпекою підприємства	12
1.3. Зарубіжний досвід стратегічного менеджменту безпеки підприємства	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ «НАЗВА ПІДПРИЄМСТВА»	24
2.1. Загальна характеристика діяльності «Назва підприємства»	24
2.2. Аналіз системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	29
2.3. Оцінка стану фінансово-економічної безпеки «Назва підприємства»	39
РОЗДІЛ 3. ПРОЕКТУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ «НАЗВА ПІДПРИЄМСТВА»	49
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ	58

Додаток Г

Система показників фінансово-економічної безпеки підприємства

№ п/п	Показники	Розрахунок показника
1	2	3
Показники фінансової безпеки		
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	$K_{ФН} = \text{Власний капітал підприємства} / \text{Загальні джерела фінансування}$
2	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{АЛ} = \text{Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції} / \text{Поточні зобов'язання}$
3	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{ШЛ} = \text{Грошові кошти, поточні фінансові інвестиції, векселі одержані та дебіторська заборгованість} / \text{Поточні зобов'язання}$
4	Коефіцієнт загальної ліквідності	$K_{ЗЛ} = \text{Поточні активи} / \text{Поточні зобов'язання}$
5	Рентабельність активів	$R_A = \text{Чистий прибуток} \times 100 / \text{Середня вартість активів}$
6	Рентабельність власного капіталу	$R_{ВК} = \text{Чистий прибуток} \times 100 / \text{Середня величина власного капіталу}$
7	Рентабельність продукції	$R_{П} = \text{Чистий прибуток} \times 100 / \text{Собівартість продукції}$
8	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$K_{ОА} = \text{Чиста виручка від реалізації} / \text{Середній залишок оборотних активів}$
9	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{ОКЗ} = \text{Чиста виручка від реалізації} / \text{Середній залишок кредиторської заборгованості}$
10	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{ОДЗ} = \text{Чиста виручка від реалізації} / \text{Середній залишок дебіторської заборгованості}$
11	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{ОВК} = \text{Чиста виручка від реалізації} / \text{Середня величина власного капіталу}$
Показники інтелектуально-кадрової безпеки		
12	Коефіцієнт забезпеченості персоналом	$K_{ЗП} = \text{Фактична чисельність працівників} / \text{Чисельність працівників, передбачена штатним розписом}$
13	Коефіцієнт плинності персоналу	$П_{П} = \text{Чисельність звільненого персоналу за власним бажанням та порушенням трудової дисципліни} / \text{Середньооблікова чисельність персоналу}$
14	Продуктивність кадрів	$П_{П} = \text{Обсяг продукції} / \text{Середньооблікова чисельність персоналу}$
15	Коефіцієнт матеріального заохочення персоналу	$MЗ = \text{Середня заробітна плата персоналу підприємства} / \text{Середня заробітна плата персоналу за видом економічної діяльності}$
16	Коефіцієнт соціальної захищеності	$КСЗ = \text{Вартість наданих соціальних послуг персоналу} / \text{Середньооблікова чисельність персоналу}$

1	2	3
17	Коефіцієнт стабільності персоналу	K_{CT} = Чисельність працівників, які постійно працювали протягом звітного періоду / Середньооблікова чисельність персоналу
18	Коефіцієнт інтелектуального рівня персоналу	K_{IP} = Чисельність висококваліфікованих працівників / Середньооблікова чисельність персоналу
Показники техніко-технологічної безпеки		
19	Фондовіддача	Φ_B = Обсяг продукції / Середньорічна вартість основних засобів
20	Фондоозброєність праці	Φ_O = Середньорічна вартість основних засобів / Середньооблікова чисельність персоналу
21	Коефіцієнт оновлення	K_O = Вартість придбаних у звітному періоді основних засобів / Вартість основних засобів на кінець звітного періоду
22	Коефіцієнт зносу	K_3 = Сума зносу основних засобів / Первісна вартість основних засобів
23	Коефіцієнт завантаження виробничих потужностей	$K_{ЗП}$ = Обсяг виготовлення продукції x 100 / Максимально можлива потужність підприємства
24	Коефіцієнт витрат на одиницю продукції	V_{OP} = Собівартість реалізованої продукції / Виручка від реалізації продукції
25	Коефіцієнт виконання виробничої програми за обсягом	$K_{ВП}$ = Фактичний обсяг виготовленої продукції x 100 / Плановий обсяг виготовленої продукції
26	Коефіцієнт браку	K_B = Вартість бракованої продукції x 100 / Загальний обсяг продукції
27	Коефіцієнт використання сировини	K_{BC} = (Вартість сировини – Вартість непридатної для переробки сировини) / Загальна вартість сировини
28	Матеріаловіддача	M_B = Чиста виручка від реалізації продукції / Загальна сума матеріальних витрат
Показники політико-правової безпеки		
29	Коефіцієнт платіжної дисципліни	$K_{ПД}$ = (Прибуток від операційної діяльності - штрафні санкції) / Прибуток від операційної діяльності
30	Коефіцієнт якості юридичних послуг	$K_{ЯЮП}$ = Судові справи, виграні в суді / Загальна кількість судових позовів
31	Коефіцієнт правового забезпечення діяльності підприємства	$K_{ЕПЗ}$ = Сума збитків від неналежного юридичного оформлення господарської діяльності / Загальні витрати підприємства

1	2	3
Показники інформаційної безпеки		
32	Коефіцієнт захищеності інформації	$K_{ЗІ}$ = Розмір збитків від розголошення комерційної таємниці / Загальна величина витрат підприємства
33	Ефективність інформаційного забезпечення діяльності підприємства	$E_{ІЗ}$ = Приріст доходу від зростання інформованості працівників / Загальна сума витрат на організацію інформаційного забезпечення діяльності
34	Рівень використання сучасних засобів зв'язку	$P_{ЗЗ}$ = Сума витрат на використання сучасних засобів зв'язку x 100 / Загальна потреба підприємства у сучасних засобах зв'язку
35	Коефіцієнт інформаційної озброєності	$K_{ІЗ}$ = Загальна сума витрат на організацію інформаційного забезпечення діяльності / Середньооблікова чисельність працівників
Показники екологічної безпеки		
36	Коефіцієнт безпечності продукції	$K_{БП}$ = Вартість сертифікованої продукції / Загальний обсяг продукції
37	Коефіцієнт раціонального використання відходів	$K_{РВВ}$ = Вартість зворотних відходів за цінами повноцінної сировини / Загальна вартість відходів
Показники силової безпеки		
38	Коефіцієнт захищеності майна підприємства	$K_{ЗМ}$ = Витрати на охорону майна підприємства / Загальні витрати підприємства
39	Ефективність роботи служби охорони та режиму	$E_{СОР}$ = Приріст прибутку, одержаного в результаті роботи служби охорони та режиму / Витрати на діяльність служби охорони та режиму
40	Коефіцієнт захищеності персоналу підприємства	$K_{ЗП}$ = Витрати на охорону персоналу підприємства / Загальні витрати підприємства
Показники ринкової безпеки		
41	Частка підприємства на ринку	$Ч_{Р}$ = Обсяг продажу підприємства упродовж звітнього періоду x 100 / Загальний обсяг продажу підприємств що функціонують на ринку
42	Конкурентоспроможність продукції	$K_{П}$ = Ціна виробу підприємства / Ціна еталонного виробу
43	Темп приросту ринкової частки підприємства	$T_{ПР}$ = Частка ринку підприємства у звітньому періоді / Частка ринку підприємства у попередньому періоді
Показники інтерфейсної безпеки		
44	Коефіцієнт залежності від постачальників сировини і матеріалів	$K_{ЗП}$ = Обсяг поставки сировини одним найважливішим постачальником / Загальний обсяг поставки сировини для виробництва
45	Коефіцієнта забезпеченості підприємства сировиною і матеріалами	$K_{ЗС}$ = Вартість закупленої сировини протягом звітнього періоду / Вартість загальної потреби у необхідній сировині
46	Коефіцієнт лояльності покупців	$K_{ЛП}$ = Приріст доходу від реалізації продукції / Витрати на розширення зон реалізації продукції

Додаток Д

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел

Один автор	Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / П. Л. Гордієнко. – К. : Алерта, 2006. – 404 с.
Два автори	Галушка З. І. Стратегічний менеджмент : навч. посіб / З. І. Галушка, І. Ф. Комарницький ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2006. – 248 с.
Три автори	Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Р. Л.Акофф, Д. Магидсон, Г. Д. Эддисон; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2007. – 265 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. – К.: НДІ «Укragenпрому-продуктивність», 2006. – 106 с.
П'ять і більше авторів	Психология менеджмента / [Власов П. К., Липницкий А. В., Лушихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. – [3-е изд.]. – Х. : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с.
Без автора	Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. – К.: Грані-Т, 2007. – 119 с. – (Грані світу).
Багатотомний документ	Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. – Львов : НТЦ «Леонорм-Стандарт», 2005 – (Серия «Нормативная база предприятия»). Т. 1. – 2005. – 277 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників [«Молодь України і аграрна реформа»], (Харків, 11 – 13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. – 167 с.
Препринти	Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. – Х.: ННЦ ХФТИ, 2006. – 19 с. – (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4).
Депоновані наукові праці	Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.]; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. – М., 2002. – 110 с. – Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432.
Словники	Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ, термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. – К. : Європ. ун-т, 2007. – 57 с.
Атласи	Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт, дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.]; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. – К. : Варта, 2006. – 217, [1] с.

Законодавчі та нормативні документи	Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань).
Стандарти	Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 – ДСТУ ISO 6107-9:2004. – [Чинний від 2005-04-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2006. – 181 с. – (Національні стандарти України).
Каталоги	Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. – Львів : Новий час, 2003. – 160 с.
Бібліографічні покажчики	Куц О. С. Бібліографічний покажчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. – Львів : Укр. технології, 2007. – 74 с.
Дисертації	Шамота Г. М. Формування портфелю інноваційних проектів промислових підприємств України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (виробництво машин та устаткування; хімічне виробництво) / Г.М. Шамота; Сумський державний університет. – Суми : [Б. В.], 2010. – 237 с.
Автореферати дисертацій	Опанасенко В. М. Господарська мотивація в економічній системі України другої половини XIX - початок XX ст. та її відображення в економічній думці : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01 / Опанасенко Володимир Михайлович ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – К. ;, 2011. – 20 с.
Авторські свідоцтва	А. С. 1007970 СССР, МКИЗ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). - № 3360585/25-08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.
Патенти	Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В. И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. – №2000131736/09; заявл. 18.12.00; опубл. 20.08.02, Бюл. №23 (II ч.).
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 1. – С. 25 – 29.
Електронні ресурси	Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003") [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm .

Для нотаток

Навчально-методичне видання

Ліпич Любов Григорівна
Сак Тетяна Василівна

Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки

Методичні рекомендації до виконання курсової роботи студентами галузі знань 1801 «Специфічні категорії», спеціальності 8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою»

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку   .   .2015. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарантітура Times
Ум. друк. арк. 2,5. Зам.№_ Тираж 100 прим.
Друк ПП «Поліграфія»

